

Vihmane soe viinakuu lõppes tormiliselt

Autor

Ain Kallis

«Kas läinud oktoober on mõne varasemaga identne juhtunud?» küsis hiljuti üks lehemees. Sellega seoses meenus üks vana lugu. Nimelt sai üks vallavolikogu kirja, kus päriti, kas vallas elavad Juhan Kask ja Johann Kask on identsed.

Pärast pikka kaalumist vastati: «Nii Juhan Kask kui Johann Kask on suured joodikud ja lakkekrantsid - nendest võib kõike oodata, isegi seda, et nad identsed on!»

Täpselt samuti võib ühelt sügiskuult kõike oodata, eriti veel, kui rahvas on talle säherduse varjundiga nime pannud.

Harjumaa kuivas

Oktoober sarnanes paarikümne esimese päeva poolest mullusega, kuid ainult temperatuuri poolest. Ka siis oli ilm sedavõrd lämmi, et sooja saamiseks poleks tarvis olnud pruukida ei eta- ega metanooli, rääkimata süütevedelikust.

Mõlemal aastal oli esimene kümnapäevak Tartumaal soojem normist ehk pikaajalisest keskmisest tervelt nelja kraadi võrra (11,6), teine aga kraadi jagu (6,9). Sademeid tuli sealjuures väga erinevalt: mullu vaid kolm, nüüd 68 millimeetrit. Sajukontrastid olid üle riigi päris suured - 19 millimeetrist Haapsalu kandis kuni 73ni Jõhvis.

Kuu viimane dekaadi ilm oli juba hilissügisese moega, s.t sajune ja tuuline. Ainult et üle kahe kraadi keskmisest soojem. Kui meteoroloogia ja hüdroloogia instituudis sademete hulgad kokku arvati, selgus, et enim sadas Tartu- ja Raplamaal ☺ ligi 130 millimeetrit, mis teeb üle kahe kuunormi!

Enamiku viinakuust püsis kuivapoolsena Harjumaa, kus veel kuu keskel valitses metsades suur tuleoht.

Lehed kippusid tänavu kolletama varem kui harilikult. Ka need, mida peeti traditsiooniliselt igihaljasteks. Süüdi olid muidugi presidendivalimised.

Inglispärane ilm

Puud jäid paljaks kuu keskel, kui tuuled said sisse suurema hoo. Veel Briti kuninganna visiidi aegu oli Eesti maastik üpris inglispärane ☺ taliviljapõllud rohetasid, õhk oli niiske ja sombune. Pärast britte tuli taevast juba kõike talvist: lund, lõrtsi, lumekruupe, sekka vihma. Teed-tänavad muutusid ootamatult

libedaks. Õnnelikud olid need, kes sünoptikuid uskusid ning autodele ja endale midagi sesoonikohast alla panna jõudsid.

Ennustajad said seekord üldse palju kiita, nii need, kes merevee tõusu prognoosisid, kui ka need, kes tuulest tulevaid ohte ette nägid. Tänavu esimene tõsisem sügistorm kergitas Pärnus 28. ja 29. oktoobril merevee 135, Tallinnas 93 ja Narva lahes 123 sentimeetri üle keskmise. Nagu oli ka «planeeritud». Koostöö EMHI ja TTÜ meresüsteemide instituudi vahel on hakanud vilja kandma.

Nagu enamasti, tegi suuremat pahandust tuul, mis puhus läänerannikul ja saartel iiliti orkaani kiirusega kuni 34 meetrit sekundis, keskmine näitaja aga ei ületanud 20 meetrit sekundis. Märkuseks: tugevad puhangud murravad metsa ja tõstavad katuseid, pidevalt puhuv kõva tuul aga kergitab veetaset.

Tavakodanikud said võib-olla enam kannatada oktoobri esimestel päevadel möllanud äikesetormide läbi. Jõgeva-, Viljandi-, Tartu- ja Võrumaal pani välk põlema mitmeid hooneid. Tõraveres paiknev äikesemärkija («välgumihkel») registreeris Eestis ja Venemaal paari päevaga ligi 2000 värku!

Kui kuu lõpu tormis hukkus vaid koerake, kes sai maas lebavalt juhtmeilt elektrilöögi, siis Põltsamaa vallas Kalikülas tappis punane kukk 35 kana.

Kirsi-, maasika ja lilleõied

Kukeseeni seevastu olevat kasvanud Kagu-Eestis isegi viinakuu keskpaigani. Aedades aga õitsenud kirsid, maasikad ja kullerkupud. Pole see mingi ime, sest näiteks Tartumaal märgiti esimest külma tol kuul alles 29. kuupäeva hommikul. Mõni päev varem, 24., püstitati neli päeva soojarekordit (Tartus näiteks 16,6 kraadi).

Suviselt soe oli ka esimene oktoober, kui Valgas mõõdeti õhusoojaks 19,5 °C. Eesti keskmiseks kuu temperatuuriks arvutati EMHIs 8,5, mis ületab normi 2,6 kraadiga. Soojem oli muidugi saartel (Vilsandil ja Sõrves 11,5), jahedam Pandivere kõrgustikul (Väike-Maarjas 7,5).

Ilm oli soe ja pime kui teki all. Kui mullu oli Tõraveres päikest näha kaks korda enam keskmisest (148 tundi), siis tänavu oli see näitaja vaid 41 tundi ehk pool normist.

Sademeid sai tunda seevastu kohati kaks korda enam tavalisest. Kuu sajuhulgad kõikusid 55 millimeetrist Sõrves kuni 128ni Kuusikul. Eesti keskmiseks rehkendati 97 millimeetrit (norm 67).

Ametliku talveaja tulek tõi kaasa ka lume, kus vaid kirmena, kus tosina sentimeetri paksuse vaibana.

Talvekuu tuli kevadiselt turtsakas

November tõi talvetunde paljudesse Euroopa riikidesse. Briti ilmteenistus teatas, et pärast rekordiliselt

sooja septembrit ja mahedat oktoobrit võib saareriiki oodata päris külmade ilmade sissetungi, nagu juhtus kuu esimesel päeval Stockholmis, kus tugev lumemöll seiskas tundideks liikluse.

Ka meil oli kuu keskpaigani tubli tükk Eestist mattunud valge vaiba alla. Lohutuseks on tõdemus, et lumi, ükskõik kui paksult seda ka sajab, ei jää siinmail maha ☹ vähemalt aprillis on ta läinud.

Tänavuse novembri lõpupooleks ennustati mitmekesiseid ilmu, sest Läänemere maad jäävad kardetavasti mitmete Põhja-Atlandilt tulevate tsüklonite teele. Seega saame jälle näha tavalise hilissügisega kaasnevat vihma, lörtsi, lund, torme, vahelduseks ehk ka külmakraade.